

و آینه‌ی حال
گواهی‌دهنده

شماره انجمنی روز

نویسنده:

سرتیب دوم خلبان هوشنگ یاری

انتشارات سوره سبز
تهران-۱۳۹۲

انتشارات سوره سبز

○ نویسندگان: هوشنگ یاری

○ مدیر تولید: محسن صادق نیا

○ ویراستار: محمد ابراهیم باباجانی

○ مدیر هنری و آماده سازی:

○ جلدهای زیبا - مجتبی صالحی

○ طراحی: آذر زینی طلابری

○ نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۲

○ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

○ شابک: ۹۶۱-۶۰۳-۹۷۸

○ قیمت: ۱۴/۰۰۰ تومان

مراکز پخش:

تهران - تقاطع خیابان ولیعصر و بهشتی
خیابان عیادی - شماره ۱۵ - واحد ۶
انتشارات سوره سبز - معاونت بازرگانی

۰۲۱-۸۸۱۰۴۴۳۰-۲

۰۹۱۲۵۱۳۱۲۶۸

ای هوشنگ

هواپیروز نگاهی به گذشته، حال و آینده

تهران: سوره سبز

۹۶۱-۶۰۳-۹۷۸

قیمت

ایران: ارتش، نیروی زمینی، هواپیروز

جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۴ - عملیات هوایی

۱۳۹۲ ۲۵۹/۱۲ DSR

۰۸۱۳۴/۹۵۵

۲۱۱۵۲۰۲

نقش و چاپ مطالب، با ذکر منبع آزاد است.
Suore Sabz In The Islamic Republic Of IRAN
این اثر، برای ناشر محفوظ است.

فهرست

مقدمه ۷

تعاریف و مفاهیم ۱۱

فصل اول: تاریخچه پیدایش بالگرد

بخش اول: تاریخچه‌ی پیدایش بالگرد در جهان ۱۶

بخش دوم: تاریخچه پیدایش بالگرد در ایران و تشکیل هوانیروز ۲۵

فصل دوم: مؤلفه‌های مؤثر برون سازمانی تأثیرگذار بر نقش هوانیروز در دوران دفاع مقدس

بخش اول: بررسی وضعیت عمومی جمهوری اسلامی ایران پس از پیروزی انقلاب اسلامی ۵۲

بخش دوم: بهانه تراشی‌های حکومت بعث عراق و زمینه سازی جهت آغاز جنگ ۶۵

بخش سوم: یگان‌های شرکت کننده در جنگ و مرتبط با هوانیروز ۷۰

بخش چهارم: سازمان هوانیروز در ابتدای دفاع مقدس مأموریت هواییمایی نیروی زمینی (هوانیروز) ۷۸

بخش پنجم: استعداد، تجهیزات و ترسیم بالگرد، ۸۴

هواپیماها و مشخصات آنها ۸۴

فصل سوم: هوانیروز در دفاع مقدس

- بخش اول: نقش هوانیروز در دوران دفاع مقدس..... ۹۴
- بخش دوم: مأموریت های هوانیروز در پشتیبانی از عملیات های نیروهای مسلح..... ۱۰۳
- بخش سوم: تشریح نقش هوانیروز در برخی عملیات های مهم..... ۱۱۱
- بخش چهارم: نقش متمایز و متفاوتی که هوانیروز در دوران دفاع مقدس از خود نشان داد..... ۱۲۹

فصل چهارم: مؤلفه های موثر درون سازمانی تأثیر گذار بر توانمندی نقش هوانیروز در دوران دفاع مقدس

- بخش اول: چگونگی بینش های انسانی..... ۱۴۰
- بخش دوم: آماد و پیش..... ۱۴۵
- بخش سوم: ایمنی پرواز..... ۱۶۰
- بخش چهارم: آموزش..... ۱۶۷

فصل پنجم: سازمان های نظامی دارای بالگرد در جمهوری اسلامی ایران

- بخش اول: یگان های بالگرد در ارتش جمهوری اسلامی ایران..... ۱۷۲
- بخش دوم: یگان های بالگردی در ناجا (هوا ناجا)..... ۱۷۳
- بخش سوم: یگان بالگردی در سپاه پاسداران..... ۱۷۳

فصل ششم: کشورهای دارای بالگرد در جهان

- مدل مفهومی پژوهشی نقش هوانیروز و الگوی مناسب برای جنگ آینده..... ۲۲۸
- کلام آخر..... ۲۳۱
- منابع و مأخذ..... ۲۳۲
- تازه های نشر انتشارات سوره سبز..... ۲۳۶

مقدمه

اهمیت و کاربرد بالگرد در جهان پس از جنگ کره، برای اغلب کارشناسان و دست اندرکاران نظامی پس از جنگ مشخص گردید. کاربرد بالگرد برای ارتباط و مخابرات، فرماندهی و کنترل، نظارت، تیرتیرخانه، تخلیه مجروح و ... هر کشوری را ترغیب می نماید که هر چه بیشتر از این وسایل استفاده کند.

شرایط خاص جغرافیایی ایران و به خصوص آنکه پس از سال ۱۳۳۰ در جهت شکل گیری و پیشرفت ارتش صورت گرفت و خوداتکالی که در نیروهای هوایی، زمینی و دریایی به وجود آمد، نیاز به تأمین تجهیزات جدید و متناسب با پیشرفت های تکنولوژی نظامی جهان را در ارتش ایران الزامی کرد و بر همین مبنا، روی زمینی ارتش جهت اجرای بهتر مأموریت ها و پشتیبانی های لازم از لشکرها و تیپ های رزمی پیاده و مکانیزه خود از بالگرد استفاده نمود و با ورود هواپیما های سسنا در سال ۱۳۴۲ به نیروی زمینی، این اهداف اجرایی شد. پس از گذشت پانزده سال یعنی تا سال ۱۳۵۷ که انقلاب شکوهمند اسلامی به رهبری حضرت امام خمینی (ره) به وقوع پیوست، هوانیروز سیر تکامل مناسبی طی نمود. استخدام کارکنان خلبان و فنی، اعزام آنها به خارج از کشور جهت طی دوره های مختلف و همچنین خرید انواع بالگرد های ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۹ و شنوک از آمریکا و ایتالیا به سرعت انجام گرفت. قبل از شروع جنگ تحمیلی، هوانیروز دارای یک مرکز آموزش و گروه پشتیبانی عمومی در اصفهان بود و در شهرهای کرمانشاه، مسجد سلیمان و کرمان پایگاه های رزمی شکل گرفته و گردان پشتیبانی ستاد نیز در تهران سازماندهی شده بود و

از لحاظ تجهیزات و آموزش یکی از یگان های صدرصد آماده ی نذاجا قبل از شروع جنگ تحمیلی به شمار می رفت. لازم به ذکر است از ابتدای انقلاب تا شروع جنگ تحمیلی نیز بلافاصله هوانیروز وارد میدان رزم شد. تهاجم و تجاوز سراسری ارتش عراق در حالی آغاز شد که ارتش جمهوری اسلامی ایران به علت مشکلات مختلف موجود در ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی، آمادگی کامل برای مقابله با تهاجم گسترده ای را نداشت. علاوه بر آن، ضد انقلاب به خصوص گروهک های چپ گرا به دنبال تخریب و حتی انحلال ارتش بودند؛ لکن این دو کمتر در هوانیروز به وجود آمده بود و هوانیروز با حضور مستمر و مؤثر در دوران هشت سال دفاع مقدس با استفاده از انواع بالگردهای موجود، خود را به عنوان یکی از عوامل مؤثر و تأثیرگذار در جنگ معرفی نمود. به طوری که نام هوانیروز با تمام عملیات های اجرا شده در سطح ارتش یا سپاه پاسداران، یا عملیات های مشترک صورت گرفته توسط این دو نیرو تعیین است.

تحرك صدرصد بالگردها، عكس العمل سریع و همچنین رشادت، شجاعت و از جان گذشتگی کارکنان خلبان و فنی هوانیروز، نقش تعیین کننده ای در تمامی عملیات ها ایفا نمود و با توجه به اوضاع نابسامان سال های ابتدایی جنگ و پس از اینکه ارتش و سپاه پاسداران سازمان یافته و آماده نبرد دامنه دار و گسترش یافته، هوانیروز علاوه بر کند کردن پیشروی دشمن در ابتدای جنگ و تثبیت آن ها در مواضع نامناسب، نقش انکارناپذیری در عملیات های آفندی و پدافندی بعدی ایفا نموده و از طریق تسلیحاتی های هوایی، پشتیبانی آتش، هلی برن، تخلیه ی مجروح و حمل تدارکات از هواپایان داد که یکی از کارآمدترین یگان ها در طول هشت سال دفاع مقدس بوده است.

پس از دوران دفاع مقدس و مشاهده نحوه و میزان کاربرد بالگردها طی جنگ آمریکا در عراق و افغانستان روشن شد که بالگرد به دلیل عدم وابستگی به فرودگاه، غافل گیری، خستگی کمتر نیروها، سرعت عمل بالا و تحرك صدرصد می تواند نقش تعیین کننده ای در جنگ های آینده داشته باشد. به همین جهت اگر کشور ما بخواهد خود را در مقابل تهاجم قدرت های برتر حفظ نماید، بایستی با استفاده مطلوب و بهره برداری از راهبردهای به روز و از پیش تعیین شده - که یکی از آن ها، بحث چگونگی استفاده از هوانیروز است -

خود را آماده کرده و توان رزمی و عملیاتی خود را بالا ببرد. بنابراین آنچه که در پیش رو مطالعه می‌فرمایید در واقع نگاهی گذرا و مرور است بر گذشته، حال و آینده هوانیروز و به عبارت دیگر خلاصه ایست از آنچه که در گذشته هوانیروز اتفاق افتاده و آنچه که مربوط به وضعیت امروز هوانیروز است و آنچه که در آینده می‌تواند برای این یگان مهم و راهبردی ترسیم گردد.

گرچه تلاش بر این بود تا ما حاصل آنچه که تدوین گردیده به صورت سه مجله جداگانه شامل گذشته، حال و آینده این یگان تنظیم شود ولی با توجه به کمبود منابع لازم به ویژه منابع علمی، پژوهشی و تخصصی جهت بسط هرچه بیشتر موضوع لذا به همین مقدار کفایت گردید تا زمینه را برای بحث‌های بیشتر فراهم آورد. با این وجود در همین مطالب تهیه شده نیز سعی گردید تا موضوعات مختلف و متنوعی برای ایجاد فضای بازتر به چالش کشیده شود و دست‌اندرکاران برای مباحث گسترده‌تر، بیشتر و عمیق‌تر فراهم آورد که نیاز اولیه برای هر چه پویاتر کردن این یگان محسوب می‌شود.

با عنایت به پیچیدگی‌های تکنیکی و تاکتیکی در تجهیزات، ابزارآلات، پرواز و مانور وسایل پرنده بالگرد در هوانیروز و تربیت نیروهای متخصص مورد نیاز از یک طرف و کاربرد وسیع و گسترده هوانیروز در مأموریت‌های مختلف و متنوع استراتژی دیگر به ویژه کاربرد آن در نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، جا دارد که یکس راهبردی بیش از پیش شناخته شود و زوایا و ابعاد مختلف کاربرد آن به صورت جامع و تخصصی‌تر مورد پژوهش و ارزیابی قرار گیرد تا بتوان از همه توانمندی‌های بالقوه این یگان بیش از پیش بهره‌مند شد.

با نگاهی اجمالی به آنچه که هوانیروز از بدو تاسیس تاکنون انجام داده و خدمات گسترده و بسیار مؤثری را که در عرصه‌های مختلف ارائه نموده نشان دهنده آن است که این یگان تا چه اندازه می‌تواند برای آیندگان مفید و مؤثر باشد و در پیشبرد امور راهگشایی کند، به ویژه حضور قدرتمندانه و بی بدیل هوانیروز در هشت سال دفاع مقدسی که هنوز بسیاری از زوایای آن همچنان نانوشته و ناگفته باقی مانده است و جا دارد در این مورد نیز اقدام لازم و شایسته آن انجام گیرد، اما با این وجود حضور هوانیروز در همه عرصه‌ها از جمله دفاع

مقدس، حفظ تمامیت اراضی، امداد، نجات، اورژانس هوایی، مردم یاری در حوادث غیر مترقبه، سازندگی کشور، انتخابات، ترابری و دهها مأموریت دیگر که همگی بیانگر آن است که حفظ و ارتقای یگان پروازی بالگرد و در رأس آن هوانیروز به عنوان مهم‌ترین یگان بالگردی در منطقه و حتی در جهان امری بسیار ضروری و حیاتی محسوب می‌شود و لذا در چنین شرایطی مسئولیت بسیار مهم و خطیری بر دوش همه عزیزانی است که در این رابطه دلسوز، علاقه مند، متخصص، کارشناس و صاحب نظر می‌باشند و می‌توانند با اندیشه‌ها، نایب خود هوانیروز را به جایگاه واقعی اش برسانند. به همین خاطر از همه صاحب نظران، کارشناسان، دانشجویان مراکز دانشگاهی، پژوهشی، آموزشی و مراکز تخصصی زیربنا و ذینفع دعوت به عمل می‌آید که با مطالعه این نوشتار، خدمتگزاران در هوانیروز را با نظرات ارزنده و سازنده خود و با نقدهای اصلاحی در پویایی هر چه بیشتر این یگان یاری رسانند؛ باشد که نتایج حاصله از آن، این یگان مهم را به جایگاه اصلی و واقعی خود برساند تا بتواند خدمات بیشتری ارائه دهد.

دست همت همه شما را به گرمی می‌ستایم.

هوشنگ یاری